

تجربه‌ی شهری متفاوت؛ مروری بر جنبش باغ‌های اجتماعی

ندا عرب سلغار^۱، پروین شریفی‌راد^۲

^۱دکتری دانشگاه هنر تهران / neda.arabsolghar@gmail.com
^۲موسسه غیرانتفاعی هنر شیراز / parvinsharifirad13@gmail.com

چکیده

باغ‌های اجتماعی^۱ به فضاهای سبز عمومی اطلاق می‌شود که توسط گروه‌های جامعه مدنی مدیریت می‌شوند. این فضاهای سبز دارای ساختار کالبدی و اجتماعی، به صورت خودجوش و پائین به بالا می‌باشد؛ که علاوه بر ایجاد دوباره ارتباط مؤثر و معنادار جامعه با طبیعت، فواید بی‌شمار دیگری در پیش دارد. از جمله: تغییر درجه کیفی سکونتی، افزایش تعاملات اجتماعی، افزایش مهارت‌های فردی، افزایش کیفیت محیط‌های همسایگی و پایداری اجتماعی.

مبنای شکل‌گیری این باغ‌های اجتماعی از سال ۱۸۹۰ در بعضی از شهرهای آمریکا، توسط اصلاح‌گرایان اجتماعی بوده است که قطعه زمین‌های خالی بین بلوک‌های همسایگی را با اهدافی همچون "کشت محصولات"، "آموزش مهارت‌های فردی" و... تولید و مدیریت کردند. با توجه به اینکه در شهر شیراز، مجتمع‌های مسکونی متعددی در حال شکل‌گیری است و این مجتمع‌ها دارای فضاهای باز و قابلیت تبدیل به فضاهای سبز دارند. این جنبش به عنوان راه‌کاری برای افزایش ارتباط ساکنین با فضاهای سبز مطالعه شده است و در انتها به صورت راه‌کاری برای طراحی پیشنهاد می‌شود. این مقاله از انواع مقالات توصیفی-تحلیلی است؛ اطلاعات با روش کتابخانه‌ای از میان منابع مکتوب پیشینه موضوعی جمع‌آوری شده و سپس ابعاد مفهومی آن تحلیل شده است.

واژه‌های کلیدی

باغ‌های اجتماعی، تعاملات فردی، جامعه مدنی، محصول اجتماعی.

مقدمه

اصطلاح "انقراض تجربه"^۳ فرآیند بیگانگی و فراموشی نسل‌ها، از ارتباط‌شان و وابستگی به محیط‌های طبیعی و اکوسیستم‌های متعدد است؛ و به عبارتی کاهش دسترسی به محیط‌های طبیعی را نشان می‌دهد. [۱]

در سال ۱۸۹۰ میلادی، اصلاح‌گرایان اجتماعی، جنبشی را با عنوان "باغ‌های اجتماعی" آغاز کردند که در آن قطعه زمین‌های خالی بین بلوک‌های شهری، تبدیل به جایی برای کشاورزی، گل‌کاری و

فعالیت جمعی بود که در اختیار کارگران بیکار و ساکنان آن منطقه شهری قرار گرفت. [۲] نمونه‌های این باغ‌های عمومی در آلمان، انگلیس و آمریکا دیده می‌شود. باغ‌های اجتماعی، در تمام زمان‌ها به روی تمام افراد جامعه باز است. توسط گروه‌های جامعه مدنی مدیریت می‌شود و مرزهای رسمی برای عدم امکان مشارکت بسیار کم و نامحدود است. [۳]

باغ‌های اجتماعی در نیویورک به عنوان راه‌کاری برای مقابله با پیامدهای منفی محیط شهری و ایجاد دوباره ارتباط مؤثر و معنادار با طبیعت است. از آنجایی که فضا نه تنها بازتابی از شرایط اجتماعی، بلکه بازتابی از روابط اجتماعی است، این باغ‌ها واسطه‌ای است که در تکامل و تعامل با هویت سیاسی، شهروندی و سایر دغدغه‌های سیاسی مربوط شکل گرفته‌اند. به عبارتی محصولی از درگیری‌های ایجاد شده بر سر تغییر جهت بهره‌برداری و استفاده متفاوت از فضاهای شهری؛ محصولی از اتحاد بین شهروندان، محیط، آزادی و حقوق مدنی می‌باشد. [۲]

۸۷ مقاله‌ی پژوهشی در باب موضوع باغ‌های اجتماعی در سال‌های ۱۹۸۵ تا ۲۰۱۱ منتشر شده است که اکثریت آن‌ها در بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۱ می‌باشد. بیشتر این پژوهش‌ها در مورد باغ‌های آمریکای شمالی (۶۶٪)، به خصوص خود آمریکا (۷۵٪) بوده است. تعداد محدودی از مقالات از سایر کشورهای آمریکای شمالی و تعدادی از کانادا (۶٪)، کوبا (۲٪)، مکزیک (۱٪) و تعدادی از پژوهش‌ها در اروپا (۱۲٪)، استرالیا (۱۳٪)، آفریقا (۴٪)، آسیا (۲٪) و آمریکای جنوبی (۱٪) می‌باشد.

در طی چند دهه‌ی اخیر، موضوع باغ‌های اجتماعی، توجه بخصوصی را در جایگاه‌های مختلف علوم به خود اختصاص داده است. از جامعه‌شناسی [۴]، انسان‌شناسی [۵]، علوم سیاسی [۶]، جغرافیای فرهنگی [۷]، مطالعات محیطی [۸] و حتی مطالعات تفریحی [۹] بر روی این موضوع مطالعه گسترده‌ای دارند.

^۱ Community gardens

^۲ Bottom-up

^۳ Extinction of experience